

INNEHÅLL.

	Sid.
MONTELIUS, OSCAR, Östergötland under hednatiden. 1 o. 2. Med 179 fig.	1 o. 249.
FLENTZBERG, ANT., Våra »stenyxor med skafthål», en hypotes angående deras användning. Med 5 fig.	35.
AMBROSIANI, SUNE, De uppländska rundkyrkorna. Ett rekon- struktionsförslag. Med 6 fig.	45.
JANSE, OTTO, En dopfunt med framställningar ur legenden om den helige Nikolaus? Med 2 fig.	58.
HAMMARSTEDT, EDVARD, Midsommardaggen	63.
CEDERSTRÖM, RUDOLF, Uppsala universitets konstsamlingar . .	73.
HAGSTRÖM, K. A., Om forntida sockendräkter och bröllopscere- monier. Kulturbilder från Västra Vingåker	93.
JANSE, OTTO, Ur litteraturen	100.
AHRENBERG, JAC., Några dokument till vår konst- och kultur- historia. Samlade, tecknade och ordnade i och för klargörande af frågan om restauration af Åbo slott. Med 76 fig.	105.
LAGERHEIM, MAJ, Bidrag till kännedomen om fylgja-tron . . .	169.
MONTELIUS, OSCAR, Det nordiska treperiodssystemet. En historik	185.
APPELGREN, T. G., En offerkälla på Billingen	212.
AMBROSIANI, SUNE, Takstolsfotens uppkomst. Med 5 fig. . . .	215.
BOËTHIUS, JOHANNES, En dalsk runinskrift från Orsa. Med 1 fig.	222.
JANSE, OTTO, Ur litteraturen	227.
ARNE, TURE J:SON, Ett urnegraffält i Västergötland. Med 23 fig. o. 1 tab.	233.
MONTELIUS, OSCAR, Östergötland under hednatiden. 2. (Se ofvan.)	
NORDLANDER, JOHAN, Namnen Vi, Vibol och Vibro i Gestrik- land	314.
AMBROSIANI, SUNE, Harkalaset. En kvarlefvä af en hednisk kultfest	319.
SJÖBERG, NILS, Några ord om bilderna på Torslundaplåtarna. Med 7 fig.	323.
HAMMARSTEDT, E., Professor Schüecks Studier i religionshistoria. (H. Schüeck, Studier i nordisk litteratur- och religionshistoria, sedda från etnologisk synpunkt)	326.
STJERNA, KNUT, Svear och Götar under folkvandringstiden. Med 1 fig.	339.
JANSE, OTTO, Ett bidrag till de oornerade granitkyrkornas ålders- bestämmelse. Med 5 fig.	361.

En offerkälla på Billingen.

Af

T. G. Appelgren.

Vid Svenska Fornminnesföreningens möte i Vadstena den 19—21 augusti 1901 förekom såsom diskussionsämne bland annat, hvilka källor i Östergötland och angränsande landskap varit offerkällor. Hos mig, som hade nöjet öfvervara diskussionen, väcktes därvid till lif ett gammalt, nästan helt förgätet ungdomsminne, som jag härmed tager mig friheten meddela, då det kanske kan utgöra ett af svaren på denna fråga.

En sommardag år 1886 befann jag mig tillika med ett par kamrater på en botanisk färd å västra sidan af berget Billingen, och hade vi i vårt sällskap en framstående botanist och kännare af trakten, nuvarande biblioteksamanuensen i Uppsala doktor Markus Hulth. Under det vi rastade vid den s. k. Öglunda grotta, en djup rämna eller hålväg i bergets längdriktning, begränsad på båda sidor af lodräta bergväggar, uppmanades vi af Hulth att medfölja honom till en plats, som han kallade »offerkällan» och belägen i närheten af den plats, där vi befunno oss. Efter några få steg voro vi vid stället, en synnerligen tilldragande plats, där en kraftig källåder framsprang ur bergväggen alldeles invid marken och därefter lik en forsande bäck störtade utför sluttningen. Som jag vid ifrågavarande tillfälle hvarken var intresserad af, ej heller förstod mig på fornminnen, tog jag ej någon vidare notis om denna märkvärdiga plats.

Som jag emellertid nyligen skriftväxlat i detta ämne med komministern i Eggby herr J. T. Thörngren och han därvid godhetsfullt gifvit mig några detaljerade upplysningar, vill jag,

utan anspråk på att lämna en af fackmän godkänd beskrifning, dock nämna några ord, såsom jag hoppas tillräckliga att gifva en föreställning om källan.

I Västergötland och Valle härad ligger Öglunda kyrka i en naturskön trakt vid foten af Billingen. Om man följer gångstigen, som från kyrkan leder rakt upp på berget, kommer man efter ungefär en timmes mödosam vandring upp till själfva höjden, där man får lön för sin möda genom den härliga utsikt, som här, från Billingens högsta punkt, erbjuder sig. Ett litet stycke nedanför, till höger, är den märkvärdiga källan belägen. Källådern framspringer ur en lodrät, 8 fot hög, omkring 20 fot lång och i vinkel gående skiffervägg. Öppningen, hvarur vattnet forsar, är vid pass 2 fot bred, 3 fot hög och, något afsmalnande inåt, har den ett djup af omkring 3 fot. Man kan göra sig ett begrepp om källåderns styrka, då, enligt uppgift, omkring 35 liter vatten hvarje minut frambrusar genom denna öppning, likasom man äfven kan fatta hvilken vederkvickelse en sådan källa med sitt underbart rena och friska vatten direkt ur bergväggen skall erbjuda under en het sommardag. Att här fordome varit en helig plats, är utom allt tvifvel; man har sedan urminnes tid i eller invid källan funnit mynt och andra föremål af större eller mindre värde. Tiden för dylika föremåls senaste anträffande är dock långt aflägsen, och offerandet fortlevver hos folket i trakten numera endast såsom en sägen, men platsen kallas ännu i dag »offerkällan».

I detta sammanhang torde vara på sin plats att erinra om Billingens rikedom på källor, utmärkta för sitt goda vatten. Om än det är svårt att finna motstycke till en sådan källa som den vid Öglunda, vet dock hvar och en, som är något så när hemmastadd på detta berg, att han här och där vid någon klippa eller trädrot kan träffa på en källåder, som porlar fram stundom häftigt, stundom nästan omärkligt. Dylika källor hafva sin upprinnelse i de stora mossar, som utbreda sig på Billingens milsbreda platå, och hvilka, förutom genom sin utsträckning, på grund af djup och vattenrikedom hittills varit omöjliga att torrlägga. Ett aflopp för dessa mossar äro sålunda de tre kraftiga källor på östra sidan af berget, från hvilka Sköfde har sin utmärkta vattenledning och sitt goda vatten. Om vid dessa källor offrats, vet man ej; åtminstone fortlevver ingen sägen härom.

Det ligger dock nära till hands att tänka sig äfven dessa källor såsom fordom föremål för dyrkan, då hela denna trakt i hednatiden var af religiös betydenhet, hvarom stadens namn ännu, trots förvrängningen, bär vittne. Att någon sägen om källornas helighet ej fortlefvat till en senare tid, bör måhända tillskrifvas Sanct Elin, genom hvilkens uppträdande i Sköfde, denna plats blef en af kristendomens centralpunkter inom landet, i hvars närmaste omnejd hedendomens kvarlefvor hastigare torde hafva utplånats än på andra orter.